UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

22 päivänä lokakuuta 2013 *

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen — Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio, jolla todetaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen — Kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään 20 prosentin määrävähemmistöstä, joka voi estää Volkswagen AG:n osakkaiden tiettyjen päätösten tekemisen

Asiassa C-95/12,

jossa on kyse SEUT 260 artiklan 2 kohtaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 21.2.2012,

Euroopan komissio, asiamiehinään E. Montaguti ja G. Braun, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Saksan liittotasavalta, asiamiehinään T. Henze, J. Schwarze, J. Möller ja J. Kemper,

vastaajana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaoston puheenjohtajat R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, E. Juhász, A. Borg Barthet, C. G. Fernlund ja J. L. da Cruz Vilaça sekä tuomarit A. Rosas, G. Arestis, A. Arabadjiev (esittelevä tuomari), C. Toader, E. Jarašiūnas ja C. Vajda,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 12.3.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.5.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

— toteamaan, ettei Saksan liittotasavalta ole noudattanut SEUT 260 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut kaikkia toimenpiteitä, jotka sen olisi pitänyt toteuttaa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-112/05, komissio vastaan Saksa, 23.10.2007 antaman tuomion – joka koskee sitä, että Volkswagenwerk-nimisen rajavastuuyhtiön yksityistämisestä 21.7.1960 annetun lain (Gesetz über die Überführung der Anteilsrechte an der Volkswagenwerk Gesellschaft mit beschränkter Haftung in private Hand) (BGBl. 1960 I, nro 39, s. 585 ja BGBl. 1960 III, s. 641-1-1; jäljempänä VW-laki) tietyt säännökset ovat ristiriidassa unionin oikeuden kanssa – perusteella

— määräämään Saksan liittotasavallan maksamaan edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun täytäntöönpanon viivästymisen perusteella komissiolle 282 725,10 euron uhkasakon päivää kohden nyt käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamispäivästä alkaen ja siihen päivään saakka, jona mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annettu tuomio on pantu täytäntöön

— määräämään Saksan liittotasavallan maksamaan komissiolle kiinteämääräisen hyvityksen, jonka määrä lasketaan kertomalla 31 114,72 euron päiväkohtainen määrä niiden päivien määrällä, joiden aikana rikkominen jatkuu edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion julistamispäivästä nyt käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamispäivään tai päivään, jolloin mainittu jäsenvaltio lopettaa kyseisen rikkomisen, ja

— velvoittamaan Saksan liittotasavallan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Asian tausta ja asiassa komissio vastaan Saksa annettu tuomio

2 Kun VW-laki annettiin vuonna 1960, Saksan liittotasavalta ja Niedersachsenin osavaltio olivat Volkswagenwerk GmbH:n (jäljempänä Volkswagen) kaksi pääosakasta, ja kumpikin omisti yhtiöstä 20 prosenttia. Volkswagenista, joka siihen saakka oli ollut rajavastuuyhtiö, tuli mainitun lain nojalla osakeyhtiö.

3 Saksan liittovaltio on myöhemmin luopunut omistuksistaan kyseisessä yhtiössä, kun taas Niedersachsenin osavaltio omistaa puolestaan yhä noin 20 prosentin suuruisen osuuden siitä.

4 VW-lain 2 §:n 1 momentissa – sellaisena kuin se oli säädettynä ennen edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion antamista – säädettiin, että sellaisen osakkaan äänioikeus, jonka osakkeiden nimellismäärä ylitti viidenneksen yhtiöpääomasta, rajoittui äänimäärään, jonka viidesosaa yhtiöpääomasta vastaava äänimäärä antaa.

5 Mainitun lain 4 §:n otsikko on ”Yhtiöjärjestys”, ja sen ennen edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion julistamista voimassa olleessa versiossa säädettiin seuraavaa:

”1. Saksan liittotasavalta ja Niedersachsenin osavaltio voivat kumpikin nimittää kaksi hallintoneuvoston jäsentä, jos niillä on yhtiön osakkeita.

– –

3. Yhtiökokouksen päätökset, jotka osakeyhtiölain mukaan edellyttävät vähintään kolmen neljäsosan enemmistöä siitä yhtiöpääomasta, joka on edustettuna päätöksentekohetkellä, edellyttävät yli neljän viidesosan enemmistöä siitä yhtiöpääomasta, joka on edustettuna päätöksentekohetkellä.”

6 Yhteisöjen tuomioistuin lausui edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa antamansa tuomion tuomiolauselman 1 kohdassa seuraavaa:

”Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut EY 56 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa [VW-lain] 4 §:n 1 momentin sekä 2 §:n 1 momentin, kun sitä tarkastellaan yhdessä mainitun lain 4 §:n 3 momentin kanssa.”

7 Saksan liittotasavalta antoi kyseisen tuomion johdosta 8.12.2008 Volkswagenwerk-nimisen rajavastuuyhtiön yksityistämisestä annetun lain muuttamisesta annetun lain (Gesetz zur Änderung des Gesetzes über die Überführung der Anteilsrechte an der Volkswagenwerk Gesellschaft mit beschränkter Haftung in private Hand, jäljempänä VW-lain muuttamisesta annettu laki), joka julkaistiin Bundesgesetzblattissa 10.12.2008 (BGBl. 2008 I, nro 56, s. 2369) ja joka tuli voimaan 11.12.2008.

8 Mainitulla lailla kumottiin muun muassa VW-lain 2 § ja 4 §:n 1 momentti. Sillä ei kuitenkaan muutettu millään tavoin VW-lain 4 §:n 3 momenttia.

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

9 Komissio kehotti 24.12.2007 päivätyllä kirjeellä Saksan liittotasavaltaa ilmoittamaan sille toimenpiteistä, joita se oli toteuttanut tai aikoi toteuttaa noudattaakseen edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annettua tuomiota.

10 Mainittu jäsenvaltio vastasi 6.3.2008 päivätyllä kirjeellä, että liittovaltion oikeusministeriö oli valmistellut lakiehdotuksen kyseisen tuomion panemiseksi täytäntöön ja että kyseinen ehdotus oli viimeisteltävänä asianomaisissa viranomaisyksiköissä.

11 Komissio lähetti 5.6.2008 Saksan liittotasavallalle virallisen huomautuksen, jossa se kehotti tätä esittämään huomautuksensa kahden kuukauden määräajassa.

12 Saksan liittotasavalta toimitti samana päivänä komissiolle lakiehdotuksen, jonka liittovaltion hallitus oli hyväksynyt ja jolla oli tarkoitus panna täytäntöön edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annettu tuomio, ja totesi, että lainsäädäntömenettelyyn ryhdyttäisiin viipymättä.

13 Komissio lähetti 1.12.2008 Saksan liittotasavallalle perustellun lausunnon, jossa se kehotti tätä toteuttamaan tuomion täytäntöönpanon edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa kyseisen lausunnon vastaanottamisesta.

14 Komissio totesi myös, että vaikka edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion täytäntöön panemiseksi tarkoitetussa lakiehdotuksessa esitettiinkin VW-lain 2 §:n 1 momentin ja 4 §:n 1 momentin kumoamista, kyseisessä ehdotuksessa esitettiin sitä vastoin mainitun lain 4 §:n 3 momentin pitämistä voimassa. Komissio totesi lisäksi, ettei sille ollut toimitettu mitään tietoa, joka olisi koskenut yhtiöjärjestyksen sellaisten kohtien muuttamista, jotka heijastelivat VW-lain arvostelun kohteena olleita säännöksiä.

15 VW-lain muuttamisesta annettu laki, jonka sisältö vastasi olennaisilta osin lakiehdotusta, julkaistiin 10.12.2008.

16 Saksan liittotasavalta toimitti 17.12.2008 päivätyllä kirjeellä komissiolle ehdotuksen, joka koski sitä, että unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettaisiin Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 43 artiklan ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 102 artiklan mukainen yhteinen pyyntö tulkita edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annettua tuomiota.

17 Koska komissio ei suostunut mainittuun ehdotukseen, Saksan liittotasavalta vastasi perusteltuun lausuntoon 29.1.2009 päivätyllä kirjeellä, jossa se totesi katsovansa, että VW-lain muuttamisesta annetun lain voimaantulon johdosta se oli pannut täysimääräisesti täytäntöön edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion.

18 Komissio nosti 21.2.2012 nyt käsiteltävän kanteen, koska se katsoi, että Saksan liittotasavalta oli pannut vuoden 2007 tuomion täytäntöön vain osittain.

Kanne

Volkswagenin yhtiöjärjestystä koskeva väite

Asianosaisten lausumat

19 Komissio katsoo, että edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion täysimääräinen täytäntöönpano edellyttää paitsi VW-lain muuttamista myös Volkswagenin yhtiöjärjestyksen muuttamista. Komissio toteaa, että yhtiöjärjestyksen nykyisin voimassa oleva versio sisältää vielä 25 kohdan 2 alakohdan lausekkeen, joka koskee supistettua määrävähemmistöä ja joka olennaisilta osin vastaa VW-lain 4 artiklan 3 kohdassa säädettyä lauseketta. Komissio toteaa lisäksi, että äänioikeuden enimmäismäärän asettamista koskeva lauseke poistettiin yhtiöjärjestyksestä vasta vuoden 2009 syyskuun kuluessa, eli yhdeksän kuukautta sen jälkeen, kun vastaava VW-lain säännös kumottiin. Komissio huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on tuomionsa 26 kohdassa todennut, että edellä mainittuja yhtiöjärjestyksen lausekkeita on pääomien vapaan liikkuvuuden kannalta pidettävä kansallisena toimenpiteenä.

20 Komissio muistuttaa tästä, että jos unionin tuomioistuin toteaa jäsenvaltion jättäneen täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden, jäsenvaltion on SEUT 260 artiklan 1 kohdan mukaisesti ”toteutettava tuomioistuimen tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet”. Koska julkishallinto oli Niedersachsenin osavaltion välityksellä Volkswagenin osakas, sillä oli tässä ominaisuudessa näin ollen paitsi mahdollisuus myös velvollisuus ehdottaa tarvittavia muutoksia kyseisen yhtiön yhtiöjärjestykseen.

21 Saksan liittotasavallan mukaan väite, joka koskee sitä, ettei Volkswagenin yhtiöjärjestystä ole muutettu, on jätettävä tutkimatta, koska kyseinen yhtiöjärjestys ei ollut edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion kohteena. Mainitussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin nimittäin tarkasteli ainoastaan tiettyjä VW-lain säännöksiä.

22 Saksan liittotasavalta toteaa, että koska Volkswagen on yksityinen yhtiö, Saksan liittotasavallan ei kuitenkaan voida missään tapauksessa katsoa olevan vastuussa kyseisen yhtiön toimista ja laiminlyönneistä, koska 6.9.1965 annetun osakeyhtiölain (Aktiengesetz; BGBl. 1965 I, s. 1089) – sellaisena kuin se on muutettuna valvonnasta ja avoimuudesta yritysmaailmassa 27.4.1998 annetulla lailla (Gesetz zur Kontrolle und Transparenz im Unternehmensbereich; BGBl. 1998 I, s. 786) – 119 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan ainoastaan tällaisen yhtiön osakkaat voivat muuttaa yhtiöjärjestystä yhtiökokouksessa.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

23 SEUT 260 artiklan 2 kohdassa määrätty menettely on katsottava unionin tuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa koskevaksi erityiseksi oikeudenkäyntimenettelyksi, eli toisin sanoen täytäntöönpanokeinoksi (asia C-304/02, komissio v. Ranska, tuomio 12.7.2005, Kok., s. I-6263, 92 kohta). Näin ollen sen yhteydessä voidaan käsitellä vain jäsenvaltion perussopimukseen perustuvien

jäsenyysvelvoitteiden laiminlyönnit, jotka unionin tuomioistuin tai sen edeltäjä yhteisöjen tuomioistuin on SEUT 258 artiklan perusteella todennut (asia C-457/07, komissio v. Portugali, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8091, 47 kohta).

24 Edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin ei mitenkään tarkastellut kysymystä siitä, oliko Volkswagenin yhtiöjärjestys sen EUT-sopimukseen perustuvien jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen taustalla, johon Saksan liittotasavallan katsottiin syyllistyneen. Kyseiseen tuomioon johtaneen oikeusriidan kohde koski nimittäin yksinomaan VW-lain tiettyjen säännösten yhteensopivuutta mainitun perussopimuksen kanssa.

25 Toisin kuin komissio väittää, yhteisöjen tuomioistuin ei mainitun tuomion 26 kohdassa todennut, että Volkswagenin yhtiöjärjestystä oli sellaisenaan pidettävä kansallisena toimenpiteenä, vaan se totesi, että ”vaikka VW-laissa vain toistettaisiin yksityisoikeudelliseksi luokiteltava sopimus – – on todettava, että pelkästään se, että kyseisestä sopimuksesta on tehty laki, on riittävä peruste sille, että mainitun sopimuksen katsotaan olevan kansallinen toimenpide pääomien vapaan liikkuvuuden kannalta”.

26 Väite, joka koskee sitä, ettei Volkswagenin yhtiöjärjestystä ole muutettu, on näin ollen jätettävä tutkimatta.

VW-lakia koskeva väite

Asianosaisten lausumat

27 Komission mukaan edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetusta tuomiosta ilmenee, että VW-lain 4 §:n 3 momentista johtuva määrävähemmistön supistaminen merkitsee SEUT 63 artiklan 1 kohdan itsenäistä rikkomista. Tätä päätelmää tukevat komission mukaan useat kyseisestä tuomiosta ilmenevät seikat, muun muassa seuraavat:

— se, että yhtäältä komissio oli vedonnut kolmeen erilliseen väitteeseen, joista yksi koski VW-lain 4 §:n 3 momentissa säädettyä määrävähemmistön supistamista, ja että toisaalta yhteisöjen tuomioistuin ei hylännyt yhtäkään sen väitteistä, mikä ilmenee mainitun tuomion 81 kohdasta

— se, että Saksan liittotasavalta on velvoitettu korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut, osoittaa, että komissio on voittanut asian kaikkien niiden väitteiden osalta, jotka koskivat SEUT 63 artiklan 1 kohtaa. Saman tuomion 83 kohdassa esitetty toteamus siitä, että kyseinen jäsenvaltio on ”pääosin” hävinnyt asian, minkä takia se on velvoitettu korvaamaan oikeudenkäyntikulut, selittyy komission mukaan pikemminkin sillä, että kanne hylättiin siltä osin kuin se perustui SEUT 49 artiklassa vahvistetun sijoittautumisvapauden loukkaamiseen

— edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion 48 ja 50 kohta, joista komission mukaan ilmenee, että määrävähemmistön supistaminen antaa sellaisenaan Volkswagenin osakkaina oleville julkisille toimijoille mahdollisuuden harjoittaa huomattavaa vaikutusvaltaa kyseiseen yhtiöön nähden tekemättä yleisesti sovellettavassa yhtiöoikeudessa edellytettyjä sijoituksia yhtiöön

— mainitun tuomion 51 kohta, jossa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että äänioikeuden enimmäismäärän asettamisella täydennetään oikeudellista kehikkoa, joka on otettu käyttöön määrävähemmistön supistamisella, ja katsonut, että kyseisen kehikon avulla julkisilla toimijoilla on mahdollisuus käyttää mainitun yhtiön päätösten osalta huomattavaa vaikutusvaltaa tällä pienemmällä sijoituksella

— se, että mainitun tuomion 54 kohdassa käytetään sanaa ”rajoitukset”monikossa ja konjunktiota ”ja” VW-lain 2 §:n 1 momentin ja 4 §:n 3 momentin liittämiseksi toisiinsa ilmaisun ”yhdessä – – kanssa” sijaan, minkä perusteella komissio katsoo, että kyseiset säännökset merkitsevät toisiinsa nähden itsenäisiä rajoituksia.

28 Lisäksi edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion 40, 41, 51, 52 ja 72–81 kohdan tarkastelusta yhdessä ilmenee komission mukaan, että VW-lain 2 §:n 1 momentissa säädetty äänioikeuden enimmäismäärän rajoittaminen merkitsee sellaisenaankin pääomien vapaan liikkuvuuden oikeudetonta rajoittamista. Kyseiseen tuomioon ei näin ollen sisälly yhtäkään sellaista seikkaa, jonka perusteella olisi mahdollista katsoa, että Saksan liittotasavalta olisi voinut vapaasti valita, kumpi kyseisistä säännöksistä oli kumottava mainitun tuomion panemiseksi täytäntöön.

29 Edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion tuomiolauselmasta komissio toteaa, että tuomiolauselma on ymmärrettävä tuomion perustelujen ja erityisesti edellä esitettyjen perustelujen valossa.

30 Saksan liittotasavalta katsoo, että mainitun tuomion tuomiolauselman 1 kohdasta ilmenee selvästi, että yhteisöjen tuomioistuimen toteama SEUT 63 artiklan 1 kohdan rikkominen perustui VW-lain 2 §:n 1 momenttiin, ”kun sitä tarkasteltiin yhdessä”mainitun lain 4 §:n 3 momentin ”kanssa”. Saksan liittotasavallan mukaan kyseisessä tuomiossa todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen johtuu näin ollen yksinomaan vuorovaikutuksesta yhtäältä äänioikeuden enimmäismäärän asettamista koskevan säännöksen eli VW-lain 2 §:n 1 momentin ja toisaalta supistettua määrävähemmistöä koskevan säännöksen eli VW-lain 4 §:n 3 momentin välillä.

31 Saksan liittotasavallan mukaan tämän päätelmän vahvistavat erityisesti edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion 30, 43, 51, 54, 56 ja 78 kohta.

32 Sillä, että Saksan liittotasavalta on velvoitettu maksamaan oikeudenkäyntikulut, ei sen mukaan ole merkitystä, koska – kuten kyseisen tuomion 83 kohdasta ilmenee – tämä velvoittaminen perustuu toteamukseen siitä, että kyseinen jäsenvaltio on ”pääosin” hävinnyt asian.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

33 SEUT 260 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jos unionin tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden, jäsenvaltion on toteutettava tuomioistuimen tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet.

34 Saksan liittotasavalta on edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion julistamisen johdosta ja komission osana nyt vireillä olevaa menettelyä lähettämässä perustellussa lausunnossa asettamassa määräajassa kumonnut VW-lain 2 §:n 1 momentin ja 4 §:n 1 momentin. Se on sitä vastoin pitänyt voimassa mainitun lain 4 §:n 3 momentin.

35 Tässä tilanteessa on määritettävä, oliko Saksan liittotasavalta SEUT 260 artiklan 1 kohdan nojalla velvollinen kumoamaan myös VW-lain edellä mainitun säännöksen tai muuttamaan sitä pannakseen edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion täysimääräisesti täytäntöön.

36 Näin olisi, jos yhteisöjen tuomioistuin olisi mainitussa tuomiossa todennut, että kyse oli jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä, joka perustui itsenäisesti VW-lain 4 §:n 3 momenttiin.

37 Tältä osin erityinen merkitys on mainitun tuomion tuomiolauselmalla, jossa yhteisöjen tuomioistuimen toteama jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen kuvaillaan. Yhteisöjen tuomioistuin on tuomiolauselman 1 kohdassa poikennut tältä osin komission kannekirjelmästä ja todennut, että

”Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut [SEUT 63 artiklan 1 kohdan] mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa [VW-lain] 4 §:n 1 momentin sekä 2 §:n 1 momentin, kun sitä tarkastellaan yhdessä mainitun lain 4 §:n 3 momentin kanssa”.

38 Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen käyttämällä konjunktiota ”sekä”ja ilmaisua ”kun sitä tarkastellaan yhdessä – – kanssa” erotellut toisistaan yhtäältä VW-lain 4 §:n 1 momentista johtuvan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen ja toisaalta sellaisen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen, joka on johtunut kyseisen lain 2 §:n 1 momentin ja 4 §:n 3 momentin soveltamisesta yhdessä.

39 Näin ollen on todettava, että erotuksena VW-lain 4 §:n 1 momentista johtuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä yhteisöjen tuomioistuin ei ole todennut jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä, joka olisi johtunut kyseisen lain 4 §:n 3 momentista erikseen tarkasteltuna, vaan se on todennut, että tällainen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen johtui yksinomaan mainitun säännöksen ja VW-lain 2 §:n 1 momentin yhdistelmästä.

40 Tämän päätelmän vahvistavat edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion perustelut, joiden valossa kyseisen tuomion tuomiolauselma on ymmärrettävä (ks. asia 135/77, Bosch, tuomio 16.3.1978, Kok., s. 855, 4 kohta ja asia C-526/08, komissio v. Luxemburg, tuomio 29.6.2010, s. I-6151, 29 kohta).

41 Tästä on ensinnäkin todettava, että kyseisen tuomion 30 kohdasta ilmenee, että yhteisöjen tuomioistuin on päättänyt tarkastella väitteitä, jotka koskivat sitä, että VW-lain 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 3 momentti ovat yhteensopimattomia SEUT 63 artiklan 1 kohdan kanssa, yhdessä paitsi asianosaisten lausumien takia myös ”kumulatiivisten vaikutusten, joita niillä kahdella VW-lain säännöksellä on”, takia.

42 Yhteisöjen tuomioistuin on toiseksi saman tuomion 43 kohdassa korostanut, että vaikutuksia, joita VW-lain 2 §:n 1 momentissa säädetyllä äänioikeuden enimmäismäärän asettamisella oli, oli tarkasteltava ”yhdessä [kyseisen] lain 4 §:n 3 momentissa säädetyn vaatimuksen kanssa”.

43 Kolmanneksi on todettava, että sen jälkeen, kun yhteisöjen tuomioistuin oli mainitun tuomion 50 kohdassa todennut, että VW-lain 4 §:n 3 momentilla luodaan väline, jonka avulla julkisilla toimijoilla on mahdollisuus yleisesti sovellettavan yhtiöoikeuden edellyttämää pienemmällä sijoituksella hankkia määrävähemmistö, jonka avulla niiden on mahdollista estää tärkeiden päätösten tekeminen, se totesi kyseisen tuomion 51 kohdassa, että kun VW-lain 2 §:n 1 momentissa asetetaan äänioikeuden enimmäismäärä juuri tähän 20 prosenttiin, sillä täydennetään sellaista oikeudellista kehikkoa, ”jonka avulla mainituilla julkisilla toimijoilla on mahdollisuus käyttää huomattavaa vaikutusvaltaa tällä pienemmällä sijoituksella”.

44 Neljänneksi yhteisöjen tuomioistuin on saman tuomion 56 kohdassa todennut, että ”kun VW-lain 2 §:n 1 momenttia ja 4 §:n 3 momenttia tarkastellaan yhdessä, ne rajoittavat pääomanliikkeitä [SEUT 63 artiklan 1 kohdassa] tarkoitetulla tavalla”. Tämä toteamus poikkeaa selvästi tuomion 68 kohdassa esitetystä toteamuksesta, jonka mukaan ”VW-lain 4 §:n 1 momentti on [SEUT 63 artiklan 1 kohdassa] tarkoitettu pääomanliikkeiden rajoitus”.

45 Edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion perustelut vahvistavat näin ollen kyseisen tuomion tuomiolauselman 1 kohtaan perustuvan päätelmän, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimen toteama jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen ei johtunut kyseisen lain 4 §:n 3 momentista erikseen tarkasteltuna vaan yksinomaan mainitun säännöksen ja VW-lain 2 §:n 1 momentin yhdistelmästä.

46 Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa yhdenkään komission esittämän seikan perusteella.

47 Ensinnäkin on todettava, että komission tulkinta edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion 48 ja 50 kohdasta perustuu mainitun tuomion osittaiseen tarkasteluun siten, ettei huomioon oteta kyseisen tuomion eri kohtien välisiä erottamattomia kytköksiä eikä tuomion perustelujen kokonaisuutta ja johdonmukaisuutta. Kun yhteisöjen tuomioistuin on todennut kyseisen tuomion 50 kohdassa, että VW-lain 4 §:n 3 momentilla ”on – – luotu väline, jonka avulla julkisilla toimijoilla on mahdollisuus yleisesti sovellettavan yhtiöoikeuden edellyttämää pienemmällä sijoituksella hankkia määrävähemmistö, jonka avulla niiden on mahdollista [estää] tärkeitä päätöksiä”, se ei ole lainkaan ottanut kantaa siihen, rikotaanko kyseisellä säännöksellä yksinään SEUT 63 artiklan 1 kohtaa, toisin kuin komissio ilmeisesti esittää. Tuomion kyseinen kohta on sitä paitsi jatkoa edeltävissä kohdissa esitetyille perusteluille, joiden osalta yhteisöjen tuomioistuin on 30 ja 43 kohdassa täsmentänyt, että VW-lain 2 §:n 1 momenttia oli tarkasteltava ”yhdessä” kyseisen lain 4 §:n 3 momentin kanssa muun muassa niiden ”kumulatiivisten vaikutusten”takia. Komissio on viitannut myös mainitun tuomion 48 kohtaan, ja siitä on todettava, että se sisältää ainoastaan puhtaasti tosiseikastoa koskevan toteamuksen, jonka mukaan ”VW-lakia annettaessa vuonna 1960 liittovaltio ja Niedersachsenin osavaltio olivat kaksi suurinta osakkeenomistajaa Volkswagenissa, joka oli hiljattain yksityistetty ja jonka pääomasta niillä kummallakin oli 20 prosenttia”.

48 Toiseksi on todettava, että edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion 51 kohta on myös ymmärrettävä tuomion muiden osien valossa. Kun yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että äänioikeuden enimmäismäärän asettamisella täydennetään oikeudellista kehikkoa, jonka avulla mainituilla julkisilla toimijoilla on mahdollisuus käyttää pienemmällä sijoituksella huomattavaa vaikutusvaltaa Volkswagenin tekemiin päätöksiin, se on korostanut sitä, että VW-lain 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 3 momentti täydentävät toisiaan, eikä viimeksi mainitun säännöksen riippumattomia vaikutuksia, kuten komissio väittää.

49 Kolmanneksi komissio ei voi myöskään pelkästään sen perusteella, että mainitun tuomion 54 kohdassa käytetään sanaa ”rajoitukset”monikossa tai konjunktiota ”ja”, päätellä, että VW-lain 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 3 momentti olisivat kaksi toisiinsa nähden itsenäistä pääomien vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvaa rajoitusta. Yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin samassa kohdassa todennut, että kyseisillä kahdella säännöksellä luodaan ”väline”, joka on omiaan rajoittamaan suorien sijoittajien mahdollisuutta olla osakkaana yhtiössä tarkoituksenaan luoda tai ylläpitää yhtiöön pysyviä ja suoria yhteyksiä, jotka antavat todellisen mahdollisuuden osallistua yhtiön johtamiseen tai sen valvontaan. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi saman tuomion 56 kohdassa todennut, että ”kun VW-lain 2 §:n 1 momenttia ja 4 §:n 3 momenttia tarkastellaan yhdessä, ne rajoittavat pääomanliikkeitä EY 56 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla”.

50 Neljänneksi on todettava, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annetun tuomion 81 kohdassa hyväksynyt komission esittämät väitteet, jotka koskivat SEUT 63 artiklan 1 kohdan rikkomista, tämän seikan ei kuitenkaan voida – ellei muuta nimenomaisesti ole todettu – katsoa merkitsevän sitä, että yhteisöjen tuomioistuin olisi katsonut, että VW-lain 4 §:n 3 momentti merkitsee sellaisenaan pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitusta.

51 Viidenneksi sekään, että yhteisöjen tuomioistuin on velvoittanut Saksan liittotasavallan korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut, ei ole omiaan tukemaan komission näkemystä. Kuten kyseisen tuomion 83 kohdasta ilmenee, kyseinen velvoittaminen oli perusteltua sen takia, että Saksan liittotasavalta oli ”pääosin” hävinnyt asian.

52 Näin ollen on todettava, että koska Saksan liittotasavalta on kumonnut yhtäältä VW-lain 4 §:n 1 momentin ja toisaalta kyseisen lain 2 §:n 1 momentin ja lakkauttanut siten viimeksi mainitun säännöksen ja mainitun lain 4 §:n 3 momentin välisen yhteyden, se on asetetussa määräajassa täyttänyt SEUT 260 artiklan 1 kohtaan perustuvat velvollisuutensa.

53 Kyseinen väite ja näin ollen koko kanne on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

54 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Saksan liittotasavalta on vaatinut komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska komissio on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Euroopan komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset